

Asia: VN/16944/2020

Kotimaisen kalan edistämishjelma

Ohjelman visio ja strategiset valinnat

Ovatko ohjelman visio ja strategiset valinnat onnistuneita? Miten niitä tulisi kehittää?

WWF Suomen mielestä Kotimaisen kalan edistämishjelmaan kirjattu visio kotimaisen kalan kulutuksen lisäämiseksi sekä elinvoimaisen kalatalouden ylläpitämiseksi on hyvä ja kannatettava. Kuten ohjelmassakin on todettu, kotimaisen kalan mahdollisuuksia ei ole toistaiseksi onnistuttu kaikilta osin hyödyntämään. Kalan tulisi WWF:n näkemyksen mukaan olla nykyistä vahvemmassa asemassa osana vastuullista ruuantuotantoa ja -kulutusta, esim. korvaamassa lihaa. Suomessa on edellytykset lisätä luonnonkalan käyttöä sekä sisävesissä että rannikolla. Kalankasvatuksen osalta potentiaalia on etenkin merialueella ja kierto-vesikasvatuksessa. Kasvun tulee kuitenkin olla tarkasti suunniteltua ja sen tulee perustua kestävään kalastukseen sekä kalankasvatuksen lisäämiseen niin, ettei kalakantojen ja vesistöjen tila heikkene. Niin vesistöjen kuin kalakantojen tilan tulisi sen sijaan parantua. Vaikka oikean suuntaista kehitystä ohjaavat keskeiset taustatekijät on huomioitu myös ohjelmassa sekä siihen sisältyvissä neljässä strategisessa painopistevalinnassa, tulisi esim. biodiversiteettitavoitteet ottaa vahvemmin huomioon. Erittäin konkreettinen tavoite, joka tulisi mainittuna ohjelmassa olisi kotimaisten kalojen uhanalaisuusluokitusten parantaminen. Ainoastaan sitä kautta, että uhanalaisuuden syihin puututaan vahvasti, voidaan nyt uhanalaisista kotimaisista kaloista saada elinvoimaisia. Tätä kautta ollaan lisäämässä tulevaisuuden potentiaalia myös kestävään kaupalliseen kalastukseen esimerkiksi lohikalajien osalta. Nyt ohjelma keskittyy liialti olemassa olevien, nykyisessä tilassa olevien kalakantojen tehokkaampaan hyödyntämiseen, osin lyhyen aikaperspektiivin vuoksi. Pidemmän tähtäimen ympäristö- ja kalakantatavoitteiden edistäminen ohjelmakauden aikana on syytä huomioida paremmin.

WWF:n näkemyksen mukaan edistämishjelmaan tulisi sisältyä esitettyä kunnianhimoisempi tavoite saada aikaan muutosta myös poliittisissa linjauksissa koskien suomalaista ruuan tuotantoa ja etenkin kalan alkutuotannon osuutta siinä esim. lihaa korvaavana raaka-aineena. Tällä hetkellä suomalaisessa ruokapolitiikassa ei ole riittävän vahvaa ohjausta ruuan tuotannon muuttamiseksi nykyistä kestävämmäksi etenkin ympäristö- ja ilmastovaikutukset huomioiden. Kalastuksella ja kalankasvatuksella on tässä suhteessa merkittävää potentiaalia, joka tulisi Kotimaisen kalan edistämishjelmassa nostaa keskiöön esim. viestinnän keinoin.

Tavoitteet

Onko ohjelmalla tavoiteltavat vaikutukset tunnistettu oikein?

Tavoiteltaviksi vaikutuksiksi on tunnistettu keskeiset tekijät, joihin kotimaisen kalan käytön lisäämisellä voidaan positiivisesti vaikuttaa.

Kuinka realistisina pidät yllä esitettyjä tavoitteita?

Tavoitteet on asetettu sopivalle tasolle.

Miten muuten haluaisit kommentoida ohjelman tavoitteita?

Tavoitteiden osa-alueet ovat pääosin hyviä ja keskeisiä tekijöitä, joiden kautta kotimaisen kalan käyttöä voidaan edistää. Osa tavoitteista on kuitenkin WWF:n arvion mukaan liian kunnianhimoisia; etenkin vesiviljelyyn kohdistuvaa kasvutavoitetta voidaan pitää jokseenkin epärealistisena nykytilanne huomioiden. Ohjelman kasvutavoitetta ei tue etenkään vesistöjen tilan nykyinen kehityssuunta. Vaikka kalankasvatuksen päästöt ovat olleet vahvassa laskussa (varsinkin per tuotettu kilo) ja toiminta on varsin vastuullista, syntyisi tuotannon mittavasta lisäämisestä ns. mittakaavaongelmat eli yhteenlaskettu, nykyistä suurempi vaikutus. Hyvän tilan saavuttaminen on etenkin rannikkovesistöissä nykyisellä kuormituksella vielä melko kaukainen tavoite, minkä voidaan ennustaa hidastavan kalankasvatuksen kasvua myös jatkossa, vaikka ympäristölupasääntely toimialan kannalta selkeytyisi. Kalankasvatuksen kasvutavoitteet tulisi näin ollen tarkemmin kohdistaa selkeämmin juuri kaikkein ympäristöystävällisimpiin, vesistöjä minimaalisesti kuormittaviin tuotantotapoihin.

Kalastuksen poistaman ravinnemäärän osalta itse ohjelmassa ja sen ympäristövaikutusten arvioinnissa on ristiriitaiset kirjaukset; tavoitteena ohjelmassa on pitää ravinnepoistuma nykyisellään, mutta ympäristövaikutusten arviossa ravinnepoistuman on arvioitu hieman kasvavan vajaasti hyödynnettyihin kaloihin kohdistuvan kalastuksen vuoksi. WWF:n näkemyksen mukaan ravinteiden poistuminen kalastuksen yhteydessä on sellainen tekijä, joka tulee huomioida ja jonka tuomat positiiviset vaikutukset tulee ottaa huomioon esim. sisävesikalastukseen sopivia kohteita arvioitaessa (rehevien vesistöjen priorisointi). Kalastuksen vastuullisuuden säilyttämiseksi, ohjelman tavoitteena ei tule kuitenkaan olla kalastuksen lisääminen biomassan poistotarkoituksessa, vaan kalalle on oltava soveltuva elintarvikekäyttö järjestettynä.

1. Kuluttaja- ja markkinalähtöisyyden vahvistaminen

Mitä allaolevista toimenpiteistä pidät tärkeimpänä ja vaikuttavimpana?

Kotimaisen kalan käyttöä vauhditetaan julkisilla hankinnoilla. Maa- ja metsätalousministeriön hankintalähtöisyydellä edistää kotimaisen kalan lisäämistä julkisissa hankinnoissa. Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta rahoitetaan toimia (mm. innovaatiokumppanuuteen perustuvaa hankintamenettelyä), joissa yritykset ja suurkeittiöt kehittävät yhdessä uusia kalatuotteita suurkeittiöiden tarpeisiin.

Miten ehdotettuja toimenpiteitä pitäisi kehittää? Mitä muita toimenpiteitä ehdottaisit?

Kuluttajahintoja tulisi pystyä kohtuullistamaan sellaisten kotimaisten kalalajien osalta, joiden hinnat ovat nykyään osalle kuluttajista liian korkeita. Tällaisia lajeja ovat mm. ahven, kuha ja hauki sekä ajoittain myös muikku. Ulkomainen lohi säätelee voimakkaasti kyseisten lajien hintaa ja tuotteista on tullut ns. erikoistuotteita, jotka eivät ole nykylähtämissä kaikkien ostettavissa. Vaikka kalan kulutuksen kasvua ei voi perustaa näiden lajien varaan (pyyntipaineen lisäämisen tulee olla alueellisesti harkittua ja suunniteltua), niin toimet kuluttajahintojen alentamiseksi voisivat lisätä osaltaan kotimaisen kalan käyttöä myös laajemmin (mm. kiinnostus myös vajaan hyödynnettyihin lajeihin voi kasvaa).

Globaalisti kalan päätyminen jätteeksi kaupan ketjussa on erittäin merkittävä ongelma (5-20% kaikesta kalasta), ja tämä luonnollisesti ruokkii ylikalastusta. WWF on peräänkuuluttanut aikaisemminkin selvitystä kotimaisen kalan päätymisestä jätteeksi. Kotimaisen kalan lisääminen kalatiskaissa ja ravintoloiden valikoimissa ei voi olla itsetarkoituksellinen, vaan nimenomaan kotimaisen kalan päätyminen myös suomalaisten ravinnoksi entistä suuremmissa määrin. WWF:ää on pyydetty olemaan käyttämättä ulkomaisia lukuja jätteeksi päätyvän kalan osuudesta kaupan ketjussa, mutta kuitenkin kotimaisia vastaavia lukuja ei ole ollut hallinnolla tai kalakaupalla esittää. Anekdoottimaiset havainnot tuorekalatiskaissa jätteeksi päätyvän kalan osuudesta ovat olleet hälyttäviä. Koska ohjelman tavoite on edistää kotimaisen kalan osuutta ravinnossamme, ei sitä missään nimessä tule tehdä ainoastaan kalastusta tai vesiviljelyä lisäämällä tai helpottamalla, vaan ensi sijassa on myös selvitettävä, kuinka paljon kotimaista kalaa voitaisiin lisätä suomalaisten ravinnossa tekemällä toimenpiteitä nykyisen saaliin jätteeksi päätyvän kalan minimoimiseksi. Näin ollen WWF:n esitys on sisällyttävä ohjelmaan selvitys, jolla saadaan selvyys kalan jätteeksi päätymisestä sekä toimenpiteet ongelman ratkaisusta.

Kalan käytön lisääminen julkisissa hankinnoissa on hyvä tavoite, mutta sen lisäksi keskeistä olisi lisätä kalan kulutusta kotitalouksissa, ravintoloissa ja lounasarjonnassa. Tähän vaikuttaminen voi olla vaikeampaa, mutta silti kotitalouskäytön lisäämisen osalta tulisi etsiä konkreettisempia keinoja. Tässä yhteydessä on tärkeää tuoda kuluttajille esiin kalan ympäristöystävällisyys ruokana sekä sen edut lihantuotantoon nähden.

2. Uudistuminen kasvun vauhdittajana

Mitä ehdotetuista toimenpiteistä pidät tärkeimpänä ja vaikuttavimpana?

Vauhditetaan vajaan hyödynnettyjen kalojen jalostusasteen nostamista. Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta myönnetään normaalia korkeampaa investointi- ja tuotekehitystukea vajaan hyödynnettyjen lajien jalostukseen elintarviketuotteiksi ja korkean lisäarvon tuotteiksi.

Miten ehdotettuja toimenpiteitä pitäisi kehittää? Mitä muita toimenpiteitä ehdottaisit?

Toimenpiteistä kiertovesikasvatuksen sähköveron alentaminen on kannatettava, mikäli sen todetaan parantavan konkreettisesti kiertovesikasvatuksen kilpailukykyä. Tässä yhteydessä olisi tarpeen myös luoda kannustin nimenomaan modernien uusiutuvien energiamuotojen, aurinko- ja tuulisähkön hyödyntämiseksi.

Vajaasti hyödynnettyjen lajien osalta elintarvikkeiden korkea laatu on tunnistettu tärkeäksi. Esimerkiksi silakan osalta on huomioitava, että mikäli sen käyttö elintarvikkeena lisääntyy, niin alalle voi olla tarpeellista saada nykyistä enemmän pelkästään elintarvikesilakan kalastukseen keskittyviä kalastajia. Tämä voi luoda markkinoita esimerkiksi pienemmille vähittäiskäyttöön ja suoramyyntiin silakkaa kalastaville troolaajille, rysäkalastajille ja myös verkkokalastajille. Nykyisellään suoraan elintarvikkeeksi (hyvälaatuista) silakkaa kalastavia yrittäjiä ei ole kovin paljon. Tätä kautta asia kytkeytyy myös edistämishjelman strategiaan 3., jossa tavoitteena on varmistaa rannikkokalastuksen toimintaedellytyksiä.

Muilta osin toimenpidekokonaisuuden 2. toimenpiteet eivät itsessään varsinaisesti tuo kovin konkreettisia ja uudistumisen kannalta tuoreita näkökulmia. Uudistuminen tukeutuu kalankasvatuksen ja vajaasti hyödynnettyjen kalalajien käytön lisäämiseen, jotka ovat olleet kalatalouden kehittämistä koskevassa keskustelussa esillä jo melko pitkään (etenkin kalankasvatuksen lisääminen). EMKR-rahoituksen hyödyntäminen ohjelman toteutuksessa on mainittu usean toimenpiteen kohdalla, mutta ohjelmasta ei ylipäätään tule ilmi se, miten tuleva EMKR-rahoituskausi näihin toimenpiteisiin taipuu, tai miten toimenpiteitä edelleen tukiharkinnassa painotetaan. Lähtökohtaisesti kyseisen kaltaiset uudistumistoimenpiteet olisivat todennäköisesti olleet mahdollisia EMKR-rahoituksen kautta tähänkin asti, mutta toivottua kalatalousalan uudistumista ei ole syystä tai toisesta syntynyt. Tämän takia konkreettisempia uudistumista tukevia toimia toivoisi nyt esitettyä enemmän.

3. Alkutuotannon edellytysten parantaminen

Mitä ehdotetuista toimenpiteistä pidät tärkeimpänä ja vaikuttavimpana?

Tuetaan sukupolvenvaihdoksia ja uusien yrittäjien tuloa alalle. Aloitustukijärjestelmä uusille kalastajille koostuu Euroopan meri- ja kalatalousrahaston investointitukimahdollisuuksista, valtion lainantakausjärjestelmästä ja vapaaehtoisesta koulutusosioista.

Miten ehdotettuja toimenpiteitä pitäisi kehittää? Mitä muita toimenpiteitä ehdottaisit?

Alkutuotannon toimintaedellytysten parantaminen on WWF:n näkökulman mukaan yksi keskeisimmistä tekijöistä kotimaisen kalan edistämisen osalta. Tähän strategiakokonaisuuteen on tunnistettu useita tärkeitä osa-alueita sekä kalastuksen että kalankasvatuksen osalta. Erityisen tärkeää on, että molempien toimialojen osalta kasvua haetaan ympäristön kannalta kestäväällä tavalla. Kalastuksen osalta tämä tarkoittaa etenkin kalastuksen kohdentamista alueellisesti ja ajallisesti sellaisiin kalakantoihin, jotka kestävät pyyntipaineen lisäämisen. Pyyntipainetta voidaan lisätä harkitusti sisävesissä ja rannikolla perinteisten petokalojen osalta (mm. kuha, ahven, hauki), joissa kysyntä ylittää jo tarjonnan. Suurempi saalispotentiaalin lisäys on kuitenkin vajaasti hyödynnetyissä lajeissa, joille kysyntä ja markkinat ovat kasvussa. Vajaasti hyödynnettyjen lajien osalta pitäisi saada luotua siinä määrin vakiintuneet markkinat, että kalastajilla on motivaatiota suunnata pyyntiä näihin lajeihin (investoinnit huomioiden) ilman, että se on toiminnan jatkon kannalta kovin riskialtista. Kaikkien lajien osalta tulee kuitenkin tunnistaa myös saalispotentiaalın rajallisuus vesistöittäin, sekä lisääntyvän kalastuksen mahdolliset ravintoketjuvaikutukset.

Kalatalousalueiden tulevien käyttö- ja hoitosuunnitelmien sisältö on keskeisessä asemassa kaupallisten kalastajien kalastuslupien saatavuuden osalta. Käyttö- ja hoitosuunnitelmien laatimisen kannalta keskeisten viranomaisten tulee huomioida tämä suunnitelmien ohjaustyössä sekä hyväksymisessä. Vapaa-ajan kalastusta ja sen saalista ei ole edistämishjelmassa käsitelty. Käyttö- ja hoitosuunnitelmien tulee varmistaa myös vapaa-ajan kalastuksen ja kotitarvekalastuksen toimintaedellytykset, joilla on edelleen oma merkittävä roolinsa suomalaisten kalan kulutuksessa. Tiettyjen kalalajien osalta merkittävä osuus kokonaissaaliista tulee vapaa-ajan kalastuksesta. Kiinnostus kalastukseen harrastuksena ja ympäristöystävällisen ja terveellisen ruuan hankintamuotona tulisi säilyttää ja sitä tulisi lisätä. Tämä kokonaisuus tulisi huomioida vahvemmin edistämishjelmassa.

Kalankasvatuksen sijainninohjaussuunnitelma on tarpeen päivittää ja sen osalta tulisi määrittää nykyistä tarkemmin sen sitovuus mm. ympäristölupaharkinnassa. Nykyinen sijainninohjaussuunnitelma on jäänyt statukseltaan jossain määrin epäselväksi.

Uusien kalastajien alalle saamiseksi tulee kehittää uusia keinoja ja kannustimia. Kalastuksen mainetta elinkeinona tulisi parantaa nykyisestä mm. viestinnän kautta. Etenkin rannikkokalastuksen osalta mediasta saatava kuva on pääosin huono ja keskittyy suurelta osin alan ongelmien toistamiseen. Tukea uusille kalastajille tulisi saada alusta alkaen mm. sopiviin kalastuspaikkoihin liittyen ja myös sopivia markkina-alueita kartoittaen. Esimerkiksi suurimman väestökeskittymän läheisyydessä pääkaupunkiseudulla ei ole juurikaan tuoreen kalan tarjontaa suoraan kuluttajille, vaikka kysyntää varmasti olisi paljon.

Kaiken kaikkiaan kaupallisen rannikkokalastuksen kasvutavoite on melko kunnianhimoinen, mutta sen kohdentamisesta ja markkinoiden luomisesta alan ympärille ei ole selkeitä kirjauksia. Ristiriitaista on myös se, että kaupallisten kalastajien määrän on arvioitu laskevan merialueella, vaikka luonnonkalan pyyntiä on tarkoitus nostaa merkittävästi. Ohjelmasta ei selviä, miten kasvu voidaan toteuttaa, vaikka kalastajamäärä laskisi edelleen nykyisestä.

Hylkeiden aiheuttamien haittojen ehkäisyyn tulee etsiä aktiivisesti ratkaisuja mm. jo melko lupaaviksi osoittautuneiden karkottimien kautta. Jatkossa kalastajien tulee saada riittäviä tukija laitteiden hankkimiseksi.

4. Kasvu perustuu kestäväyteen ja vastuulliseen toimintaan

Mitä ehdotetuista toimenpiteistä pidät tärkeimpänä ja vaikuttavimpana?

Panostetaan määrätietoisesti ympäristötoimiin. Kalatalouden ympäristöohjelman avulla tuetaan kalakantojen luontaista lisääntymistä ja parannetaan kalavarojen elinympäristön kunnostustoimien vaikuttavuutta. Kehitetään pyydysten valikoivuutta, tahattomien saaliiden välttämistä sekä suojautumista vahinkoja aiheuttavilta eläimiltä niiden ja kalastuselinkeinon välisen rinnakkaiselon

mahdollistamiseksi. Vesiviljelyssä panostetaan ravinnekuormituksen vähentämiseen ja ravinteiden poistamiseen liittyviin innovaatioihin sekä eläinten terveyteen ja hyvinvointiin liittyviin toimiin.

Miten ehdotettuja toimenpiteitä pitäisi kehittää? Mitä muita toimenpiteitä ehdottaisit?

Kotimaisen kalan kulutuksen kasvun tärkeimpänä lähtökohtana tulee WWF:n näkemyksen mukaan olla sen kestävyys ympäristötekijät huomioiden. Tämän osalta tavoitteena edistämishjelmassa on mm. kalojen luontaisen lisääntymisen parantaminen, mikä on edellytys tiettyjen saalislajien kantojen säilyttämiseksi vakaana. Luontaisen lisääntymisen edellytysten parantaminen kaupallisten kalakantojen osalta on iso ja haastava kokonaisuus, johon ei ole ohjelmassa kirjattu kovin konkreettisia toimenpiteitä. Yleisesti ottaen luonnonkalakantojen osalta tulisi tutkimustiedoin saada nykyistä tarkemmat tiedot kalakannoista ja lisääntymiseen vaikuttavista tekijöistä, jotka toimivat mahdollisten kunnostustoimenpiteiden ja myös kalastuksen säätelyn tukena. Vapaa-ajankalastuksen saalistietojen keräämistä tulisi kehittää.

Esimerkiksi kuhan osalta kalastuksen säätelyssä on edelleen huomattavasti kehitettävää. Tutkimusten perusteella kuhasaaliita olisi mahdollista kasvattaa nykyisestä, jos kuha kalastettaisiin isompana. Tämä koskee etenkin rannikkoa, mutta osin myös sisävesiä. Kalastusta tulisi kehittää vastuullisempaan suuntaan. Konkreettisia toimenpiteitä ohjelman puitteissa voisi olla esim. korvaukset kalastajille saalismenetyksistä siirtymäkaudella.

Osana edistämishjelman toimeenpanoa tulee tunnistaa kalatalousalueiden laatimien käyttö- ja hoitosuunnitelmien merkitys paikallistason kalavarojen hoidossa. Käyttö- ja hoitosuunnitelmissa määritetään raamit mm. kalastuksen säätelyn osalta paikallisesti niin, että kalakantojen hyödyntäminen on kestäväällä pohjalla. Suunnitelmiin tukeutuen tulee ratkaista myös keskeisten saaliskalalajien kuten kuhan, ahvenen, siian ja hauen osalta tärkeiden lisääntymis- ja syönnösalueiden kalastusrajoitukset (rauhoitusalueet, pyyntivälinesäätely). Lisäksi käyttö- ja hoitosuunnitelmissa voidaan esittää kunnostustoimia lisääntymisalueiden osalta. Keskeinen osa suunnitelmissa on myös se, miten pystytään yhdistämään uhanalaisten kalojen suojelu muun kalastuksen kanssa. Hankalia, mutta tärkeitä kohteita kalastuksen säätelyn osalta voivat olla mm. rannikon jokisuistot ja merenlahdet, jotka voivat olla merkityksellisiä kalastuksen, kalojen lisääntymisalueiden ja vaelluskalojen näkökulmasta. WWF:n näkemyksen mukaan tällaisia kalataloudellisesti monelta kannalta tärkeitä alueita koskevien kysymysten ratkaisu edellyttää nykyistä parempaa kommunikointia eri sidosryhmien kesken ja kunnianhimoisempaa eri intressien yhteensovittamista. Tärkeiden vaelluskalavesistöjen jokisuistoissa kalastuksen säätely tulee toteuttaa niin, että kalastus ei estä vaelluskalojen pääsyä jokeen.

Kalankasvatuksen osalta tulisi edelleen harkita nykyistä konkreettisemmin myös muita ravinnekuormitusta kompensoivia mekanismeja kuin Itämerirehu. Merialueella ei ole toistaiseksi pystytty ympäristöluvituksessa soveltamaan sellaista ravinnetasetarkastelua, joka erottaisi eri kuormituslähteiden ja toisaalta ravinteita poistavien tekijöiden vaikutusta. Nykytarkastelussa kalankasvatus erottuu ympäristölupaharkinnassa järjestäen huonossa valossa suhteessa muihin, kun kuormitus paikallisesti välttämättä lisääntyy. Suhteuttaminen muuhun kuormitukseen sekä erilaiset kompensointimahdollisuudet ravinteiden poistamiseksi tulisi huomioida nykyistä paremmin.

Itämerirehu tulee tunnistaa ravinteiden kierrätyksen näkökulmasta merkittäväksi tekijäksi, vaikka sen raaka-aineeksi käytettävän kalana pyynti perustuu sellaisiin kiintiölajeihin, jotka voitaisiin kalastaa merestä kiintiön puitteissa muuhunkin tarkoitukseen. Vastaavaa kehitystä ravinteiden kierrätyksessä ei ole esimerkiksi muilla eläinproteiinin tuotantomuodoilla kuitenkaan tapahtunut. Itämerirehun osalta on huomioitava sen positiivinen vaikutus myös muihin maailman kalakantoihin, kun valtameristä pyydettyä rehukalaa voidaan korvata kestävästi pyydetyllä Itämeren kalalla. Itämerirehu ei ratkaise paikallisia kalankasvatuksesta syntyviä ympäristöhaittoja, vaan niihin tulee pureutua ensisijaisesti hyvällä sijainninhjauksella.

Palaute ohjelman ympäristövaikutusten arvioinnista

Mitä palautetta haluaisit antaa ohjelman ympäristövaikutusten arvioinnista?

Johtuen osin ohjelman aikajänteestä, se epäonnistuu tunnistamaan ympäristön tilan parantamista merkittävänä kotimaisen kalan saatavuutta parantavana tekijänä. Ympäristötoimenpiteitä tehdään pääosin myös eri toiminta- ja strategiakehyksissä. Kotimaisen kalan edistämishjelmassa tulisi kuitenkin nykyistä huomattavasti vahvemmin puhua vesistöjen paremman tilan ja kalakantojen tuottavuuden ennallistamisen tärkeästä yhteydestä kaiken kalastuksen toimintaedellytysten turvaamisen kanssa. Nyt kestävyysajattelu keskittyy siihen, että tällä hetkellä heikkoihin kantoihin ei kohdistettaisi lisää kalastuspainetta, tai että kalastuksessa ja kalankasvatuksessa pyrittäisiin estämään ympäristön heikentymistä. Tässä ohjelmassa tulisi kuitenkin tämän lisäksi lähteä rohkeasti työstämään visiota ja arvioita siitä, miten niin vapaa-ajan kalastus kuin elinkeinokalastus hyötyisivät esimerkiksi vesien hyvän tilan tavoitteen saavuttamisesta. Tämän arvion tulisi sisältää sekä esteettömien uomajatkumoiden ennallistaminen ja tätä kautta esimerkiksi nyt uhanalaistuneiden kalalajien ja -kantojen tuottavuuden merkittävä palautuminen, että rannikon tärkeiden lisääntymisalueiden paremman suojelun tuoma lisäys kalamääriin luontaisen lisääntymisen parantumisen kautta. Samalla tapaa juuri tämän ohjelman tulisi lähteä tuottamaan arvioita järkeistetyn kalastuksen säätelyn (esim vaellussiika, kuha, ala- ja ylämitat, verkkojen silmäkorajoitukset) tuomista eduista entistä isokokoisemman saaliin kautta.

Kotimaisen kalan kulutuksen lisääntyminen on ohjelmassa esitetty tapahtuvan pääosin vajaasti hyödynnettyjen kalalajien kautta, minkä tulee myös WWF:n näkemyksen mukaan olla lähtökohtana eri lajien saalispotentiaali ja kestävä tuotto huomioiden. Tämän osalta on kuitenkin syytä huomioida, että myös vajaasti hyödynnettyjen lajien osalta (mm. särkikalat sisävesissä ja meressä, muikku, pieni ahven) tulisi olla nykyistä tarkemmat tiedot kalakantojen tilasta, vesistökohtaisista saalispotentiaaleista sekä kalastuksen lisäämisen vaikutuksesta vesistön tilaan. Näiden kysymysten osalta korostuu paikallinen kalakantojen tuntemus ja kalastuksen suunnittelu niin, että se on kestäväällä pohjalla. Etenkin sisävesissä särkikalapyyntiä voidaan pitää yhtenä vesienhoitotoimenpiteenä muiden joukossa.

Rannikkokalastuksen osalta WWF haluaa kiinnittää huomiota etenkin siian kalastukseen. Siika on tavoiteltu ja merkittävä saalislaji etenkin rannikolla. Vaellussiika on kuitenkin erittäin uhanalainen, minkä takia siian kalastusta ei voida nykyisen kaltaisena pitää kestäväällä pohjalla. Laajat istutukset saavat siian tilanteen näyttämään todellista paremmalta, eikä saaliissa erotella luonnonkalaa

(vaellussiika tai merikutuinen siika) ja istutettua. Vaellussiian luontaisen elinkierron vahvistumista tulisi edesauttaa nykyistä tehokkaammin alueellisen kalastuksen säätelyn sekä lisääntymisalueiden kunnostuksen ja vaellusesteiden poiston osalta. Nykyisen siian verkkokalastusta koskevan kalastusasetuksen vaikutus siikakantoihin tulisi arvioida merialueittain ja kalastusta kehittää tämän perusteella.

Kalankasvatuksen kasvun ennakoidaan edistämishjelmassa tapahtuvan kiertovesikasvatusteknologiaan perustuen tai avomerialueilla Itämerirehun käytön kautta. WWF kannattaa kiertovesikasvatuksen kehittämistä, mutta ottaen huomioon kasvatemuodon nykytilanne (vähän esimerkkejä taloudellisesti kannattavista kasvattamoista) on ohjelmassa tavoitellun kasvatustason saavuttaminen syytä kyseenalaistaa. Keskeisiä kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä, kuten sähköveron alentaminen, on kuitenkin huomioitu toimenpiteinä. Avomerilaitosten osalta ensisijaisen tärkeää on sijainninhjaus sellaisille paikoille, joissa veden vaihtuvuus on riittävää, eikä lähistöllä ole ympäristövaikutusten kannalta erityisen herkkiä alueita.

Ympäristölupaprosessista on todettu, että siinä varmistetaan tapauskohtaisesti, ettei toiminta vaaranna vesien hyvän tilan tavoitteiden saavuttamista ja ylläpitämistä, ja että vesiensuojelumääräyksiä noudatetaan. Tämä on selkeä lähtökohta jo nykyisin ympäristölupaharkinnassa. Nykytilanteessa ympäristölupakäytäntöjen voidaan kuitenkin katsoa myös jarruttavan alan kehitystä, samalla kuitenkin sen vastuullisuutta lisäten, esim. kuluttajien ja järjestöjen silmissä. Edistämishjelman osana ympäristölupakäytäntöihin tulisi pyrkiä vaikuttamaan niin, että ne saadaan sisällöltään nykyistä joustavimmiksi poistamalla mahdollisesti turhia rasiitteita, kuitenkin niin, ettei itse ympäristönsuojelun taso vaarannu. Avomerilaitosten käyttöönotonmahdollistamiseksi uuden teknologian käyttöönottoa tulee voida edistää ensin pilotinomaisesti, kuitenkin siinäkin varovaisuusperiaatetta noudattaen ja vaikutuksia tiivistä monitoroiden. Joustavimmilla ympäristöluvilla ja toiminnan vaiheittaisella aloituksella pystyttäisiin mahdollisesti paremmin tarkkailemaan syntyviä todellisia ympäristövaikutuksia. Tällä hetkellä joustavuutta ei ole, minkä takia hankkeet voivat kaatua lopullisen kasvatusmäärän pohjalta tehtävien vaikutusarvioiden ja -mallinnusten kautta.

WWF:n mielestä villin- ja kasvatetun kalan muuhun eläinproteiinin tuotantoon verrattuna selvästi pienempi negatiivinen ilmasto- ja ympäristövaikutus on yksi keskeinen tunnistettava tekijä ympäristövaikutustarkastelussa. Lisäksi kotimaisen kalan eduksi voidaan pääsääntöisesti laskea sen selvästi helpompi jäljitettävyyys ja vastuullisuus verrattuna tuontikalaa. Suosimalla kotimaista kalaa vaikutetaan myös kalakantojen tilaan muualla maailmassa, jossa laitton kalastus, ylikalastus sekä muuta meriluontoa tuhoava kalastus ovat yleisiä ongelmia. Kalaa koskeva vastuullisuusajattelu tulisi ulottaa myös Suomen ulkopuolelle. Tämän kaltaisessa vastuullisuusvertailussa kotimainen kala on pääsääntöisesti selvästi tuontikalaa parempi valinta.

Muu palaute

Mitä muuta palautetta haluaisit antaa ohjelmasta?

-

Luukkonen Jari
WWF Suomi

Tamminen Perttu
WWF Suomi